

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

จากที่ได้วิเคราะห์หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพทั้ง 4 บท
ตั้งที่ใดกล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น มีประเด็นที่ควรสรุปให้เห็นภาพรวมของความรับผิดชอบของผู้ประกอบ
วิชาชีพในคดีละเมิด ดังต่อไปนี้

1. อะไรคือการประกอบวิชาชีพ

ลักษณะของวิชาชีพ (The Nature of Professions) อันเป็นลักษณะ
พื้นฐานทั่วไปของวิชาชีพจะต้องประกอบไปด้วย 4 ลักษณะ (characteristics) คือ

1) ลักษณะของงาน (The nature of the work) งานอันเป็นการประกอบ
วิชาชีพ (professions) ต้อง เป็นงานที่ใช้ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา ใช้สติ
ปัญญา (mental) มากกว่าใช้ฝีมือ (manual) และจำเป็นต้องมีระยะเวลาที่ใช้อบรม
ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติก่อนที่จะสามารถปฏิบัติการ (perform) ในงานนั้น

2) ลักษณะที่เป็นจรรยาบรรณ (The moral aspect) ผู้ปฏิบัติการตาม
วิชาชีพจะต้องกระทำการตามหลักเกณฑ์ทางศีลธรรมจรรยา (moral principles) และ
มีความซื่อสัตย์ นอกจากนี้ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องเสนอมาตรฐานชั้นสูงของการบริการในวิชาชีพ
นั้น (a high standard of service for its own sake) อีกทั้งยังมีหน้าที่ต่อสังคมซึ่ง
อาจนอกเหนือหรือเกินเลยไปจากหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อลูกค้าและอาจเป็นปฏิปักษ์กับผลประโยชน์ของ
ลูกค้า

3) มีลักษณะเป็นองค์กรที่รวมตัวกันเป็นหมู่คณะ (collective organization)
เพื่อวัตถุประสงค์หรือประโยชน์ในการเสาะหาทางที่จะส่งเสริมมาตรฐานทั้งหลายของการประกอบ
วิชาชีพ (to uphold the standards of profession) และออกกฎเกณฑ์ในการ
ประกอบวิชาชีพ (issue professional codes) ในเรื่องที่เป็นสาระสำคัญของการปฏิบัติการ
ศีลธรรม และจรรยา

4) มีสถานภาพสูงในสังคม (status) อนึ่งการกำหนดขอบเขตของอาชีพ (occupations) ใดว่าเป็นวิชาชีพ (professions) นั้นจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป แต่อย่างไรก็ตามวิชาชีพที่เกิดขึ้นใหม่โดยส่วนใหญ่แล้วจะยังคงไว้ซึ่งลักษณะของวิชาชีพดังที่กล่าวมาข้างต้น

2. มาตรฐานวิชาชีพ (Professional Standards) คืออะไร

มาตรฐานวิชาชีพ หมายถึง แนวทางการปฏิบัติการ (practice) ในวิชาชีพ ของแต่ละวิชาชีพ ซึ่งเป็นที่ยอมรับหรือถูกกำหนดหรือถูกสร้างขึ้นโดยสมาชิกหรือคณะกรรมการ ตามกฎหมายที่ควบคุม ผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ซึ่งหากผู้ประกอบวิชาชีพใดปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพ นั้น ๆ แล้วก็คือ ความเป็นพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบวิชาชีพใดปฏิบัติตามวิชาชีพตาม มาตรฐานแห่งความชำนาญของผู้ประกอบวิชาชีพทั่ว ๆ ไป (standard of skill of the average practitioner)

3. หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบในทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพ

จากการพิจารณาความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพดังกล่าวข้างต้น จะเห็น ได้ว่าความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพในระบบกฎหมาย Common Law เช่น อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ตกอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ "ความรับผิดเพื่อความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบ วิชาชีพ (Professional Negligence) ส่วนในระบบกฎหมาย Civil Law เช่น ฝรั่งเศส ความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพตกอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ทั่วไปของกฎหมาย ละเมิด เช่นเดียวกับกฎหมายไทย และความรับผิดในกรณีจงใจไม่คอยมีปัญหาเท่ากับความรับผิดใน กรณีประมาทเลินเล่อ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพทั้งใน ระบบ Common Law และ Civil Law ตั้งอยู่บนหลักเกณฑ์ความผิด (fault) และไม่ว่าจะเป็นในระบบกฎหมาย Common Law หรือ Civil Law ก็ตาม ต่างมีหลักเกณฑ์ เป็นเช่นเดียวกันในการฟ้องคดีให้ผู้ประกอบวิชาชีพรับผิดทางละเมิดโดยมีหลักอยู่ว่า "คู่ความฝ่ายใด กล่าวอ้างข้อเท็จจริงอันเป็นมูลพิพาทขึ้นมาฝ่ายนั้นมีหน้าที่นำสืบ" ดังนั้นภาระการพิสูจน์ความผิดดังกล่าว จึงตกอยู่แก่โจทก์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โจทก์ต้องพิสูจน์ให้ได้ถึงความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบ วิชาชีพซึ่งหน้าที่ดังกล่าวนี้เป็นภาระอันหนักสำหรับโจทก์และยากแก่การพิสูจน์สำหรับโจทก์ ซึ่งมีได้เป็น

ผู้ซึ่งมีความรู้ในงานวิชาชีพของจำเลยผู้ประกอบวิชาชีพ ดังนั้นศาลในระบบ Common Law จึงได้หาทางบรรเทาภาระการพิสูจน์ดังกล่าวโดยการนำหลัก Res Ipsa Loquitur

(The thing (accident) speaks for itself) ซึ่งหลักเกณฑ์สืบเนื่องมาจากหลักกฎหมายอังกฤษที่ว่า "ถ้าผู้ใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งอยู่ในความรู้เห็นของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยเฉพาะไม่ว่าจะกล่าวในทางปฏิฐานหรือนิเสธ ตกเป็นภาระของฝ่ายที่รู้เห็น โดยเฉพาะนั้นจะต้องพิสูจน์หักล้างว่าความจริงมิได้เป็นเช่นนั้น" ¹ ซึ่งผลของหลักเกณฑ์ดังกล่าว ทำให้โจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อของจำเลย ทั้งนี้เพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นย่อมถือได้ว่าเป็นข้อสันนิษฐานถึงความประมาทเลินเล่อของจำเลยอันเป็นหน้าที่ของจำเลยที่จะต้องนำสืบหักล้างพยานหลักฐานข้อสันนิษฐานดังกล่าว ส่วนในระบบ Civil Law ก็ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติให้จำเลยมีภาระการพิสูจน์ความผิด ยังคงใช้หลักการการพิสูจน์ทั่วไป แต่อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นในระบบกฎหมาย Common Law หรือ Civil Law และไม่ว่าจะเป็นการนำสืบถึงความผิดของโจทก์ หรือการนำสืบหักล้างความผิดของจำเลยก็ตาม สิ่งที่จะต้องแสดงให้เห็นคือ "เกณฑ์มาตรฐานของงานในวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพ" กล่าวคือ โจทก์จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ผู้ประกอบวิชาชีพไม่ปฏิบัติตาม

"เกณฑ์มาตรฐานเฉพาะในวิชาชีพของตน (particular standards which his profession imposes upon him)" หรือกรณีการนำสืบหักล้างความผิดของจำเลยก็เช่นกัน จำเลย (ผู้ประกอบวิชาชีพ) ก็ต้องมีภาระการพิสูจน์ที่จะต้องแสดงให้เห็นถึงวิธีการซึ่งเขายอมรับเอามาเพื่อการปฏิบัติงานของเขา (it may place the professional person involved under an obligation to explain and justify the method which he adopted to do the job)

ส่วนความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพตามกฎหมายไทยนั้น เมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดจะเห็นได้ว่า กฎหมายลักษณะนี้มีบัญญัติหลักเกณฑ์เรื่องความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพไว้เป็นกรณีเฉพาะเรื่องดังเช่น มาตรา 433, 434, 436

¹ ประสิทธิ์ จงวิจิต, "การพิสูจน์เพื่อค่าสินไหมทดแทนในคดีละเมิด" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 122.

และ 437 ดังนั้นในการพิจารณาความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพจึงต้องนำบทบัญญัติมาตรา 420 อันเป็นบททั่วไปของความรับผิดเพื่อละเมิดมาปรับใช้กับกรณีดังกล่าวซึ่งความรับผิดเพื่อละเมิดอันเป็นบททั่วไปนี้ตั้งอยู่บนหลักเกณฑ์ของความผิด (Principle of Fault) และภาระการพิสูจน์ความผิดดังกล่าวตกอยู่แก่โจทก์ตามหลักเกณฑ์ทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84 ซึ่งวางหลักเกณฑ์ในเรื่องหน้าที่นำสืบโดยทั่วไปว่า "ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอย่างใด ๆ เพื่อสนับสนุนคำฟ้องหรือคำให้การของตนให้หน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงนั้น ตกอยู่แก่คู่ความที่กล่าวอ้าง" จะเห็นได้ว่าเป็นภาระอันหนักสำหรับโจทก์ในการพิสูจน์ให้ได้ ความถึงความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบวิชาชีพหนึ่งเพราะโจทก์ผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาไม่อาจรู้ถึงหลักการ ความชำนาญที่มีอยู่ของงานในวิชาชีพของจำเลยผู้ประกอบวิชาชีพ ส่วนบทสันนิษฐานความผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 422 ก็ไม่อาจนำมาใช้เพื่อเป็น คุณแก่โจทก์ในกรณีนี้ได้ เพราะกฎหมายควบคุมวิชาชีพทั้งที่ใดก็ตามมาแล้วข้างต้นยังไม่อาจถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่มิขึ้นเพื่อประสงค์จะปกป้องบุคคลอื่น

ข้อเสนอแนะ

โดยเหตุที่ในคดีความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพ โจทก์ผู้เสียหายมีหน้าที่นำสืบพิสูจน์ให้เห็นว่าจำเลยผู้ทำละเมิดเป็นฝ่ายผิด คือ จงใจหรือประมาทเลินเล่อซึ่งเป็นภาระอันหนักของโจทก์ผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาไม่อาจรู้ถึงหลักการ ความชำนาญที่มีอยู่ในงานในวิชาชีพของจำเลยผู้ประกอบวิชาชีพ และโดยเหตุที่มีได้มีการกำหนดมาตรฐาน (standards) ของงานในวิชาชีพแต่ละวิชาชีพไว้ให้ชัดเจน โจทก์ผู้เสียหายจึงย่อมประสบความลำบากในการนำสืบพิสูจน์ ซึ่งอาจเป็นผลให้โจทก์ผู้เสียหายไม่สามารถพิสูจน์ได้เลย ทำให้ไม่ได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากผู้ทำละเมิด ดังนั้นเพื่อบรรเทาข้อขัดข้องในเรื่องนี้ผู้เขียนขอเสนอแนะให้กำหนดมาตรฐานในวิชาชีพของแต่ละวิชาชีพให้เป็นกฎหมายเฉพาะเพื่อให้เป็นบทสันนิษฐานความผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 422 กล่าวคือ

เห็นควรให้มีกำหนดมาตรฐานงานในวิชาชีพขึ้นเป็นกฎหมายเฉพาะเพื่อให้งานของผู้ประกอบวิชาชีพใดมาตรฐานอันจะไม่ก่อให้เกิดอันตรายและความเสียหายต่อประชาชน และเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพที่จะต้องปฏิบัติงานในวิชาชีพให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้น ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวเมื่อนำมากำหนดเป็นมาตรฐาน โดยตัวบทกฎหมาย

แล้วก็จะก่อให้เกิดสภาพบังคับทางกฎหมาย ฉะนั้นหากผู้ประกอบวิชาชีพผู้ใดฝ่าฝืนมาตรฐานดังกล่าวย่อมรับฟังได้ว่าเป็นการฝ่าฝืนบทกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองบุคคลทั่วไปให้สันนิษฐานไว้ในเบื้องต้นว่าเป็นผู้กระทำละเมิดตามความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 422 ทั้งนี้โดยไม่จำต้องคำนึงถึงความประมาทเลินเล่อของผู้ฝ่าฝืน (ผู้ประกอบวิชาชีพ) นั้นแต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ตามการกำหนดมาตรฐานในวิชาชีพแต่ละวิชาชีพดังกล่าวอาจกระทำได้เฉพาะในกรณีของวิชาชีพบางสาขาที่ลักษณะการปฏิบัติงานในวิชาชีพเป็นลักษณะรูปธรรม เช่น วิชาชีพเวชกรรม วิศวกรรม และสถาปัตยกรรม เป็นต้น และลักษณะงานวิชาชีพดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนได้ง่ายและเห็นได้ชัดเกินกว่าวิชาชีพอื่น ๆ

ผู้เขียนจึงมีความเห็นเป็นส่วนตัวว่า ควรมีหลักเกณฑ์ร่วมในการกำหนดหรือสร้างมาตรฐานวิชาชีพดังกล่าว ดังนี้

1. ควรให้สมาชิกผู้ประกอบวิชาชีพในแต่ละสาขาเป็นผู้กำหนดหรือสร้างมาตรฐานงานในวิชาชีพของตนให้เป็นมาตรฐานทั่วไป (Normal Standard) โดยกำหนดไว้ในกฎหมายวิชาชีพให้สถาบันควบคุมวิชาชีพที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายวิชาชีพมีหน้าที่กำหนดมาตรฐานงานในวิชาชีพแต่ละวิชาชีพเพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพได้ปฏิบัติงานในวิชาชีพให้ได้ตามมาตรฐานดังกล่าว
2. เมื่อได้มีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานในวิชาชีพของแต่ละสาขาแล้วจะต้องมีการปรับปรุงพัฒนามาตรฐานดังกล่าวอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องและทันกับความก้าวหน้าทางวิชาการ
3. มาตรฐานการปฏิบัติงานจะต้องได้รับการปฏิบัติให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลาตามหลักวิชาที่เรียนมา อันจะเป็นหนทางนำไปสู่การพัฒนามาตรฐานใหม่ ๆ ภายในการประกอบวิชาชีพนั้น ๆ
4. ควรกำหนดผลของการฝ่าฝืนมาตรฐานวิชาชีพเพิ่มเติมไว้ในกฎหมายควบคุมวิชาชีพว่า "ในกรณีผู้ประกอบวิชาชีพฝ่าฝืนมาตรฐานวิชาชีพ อันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ประกอบวิชาชีพประมาทเลินเล่อ" ซึ่งการกำหนดดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อโลกทั้งในการนำสืบถึงความผิดในคดีละเมิดของจำเลยผู้ประกอบวิชาชีพ

5. ในวิชาชีพทางวิทยาศาสตร์ เช่น แพทย์ สถาปนิก และวิศวกร ซึ่งโดยพื้นฐานของวิชาชีพดังกล่าวนี้ต้องการปรับปรุงและการพัฒนาเทคนิคใหม่ ๆ (new techniques) ซึ่งเทคนิคใหม่อาจยังไม่เป็นที่ยอมรับให้เป็นมาตรฐานการปฏิบัติตามวิชาชีพนั้น ดังนั้นเพื่อป้องกันความเสียหายอันอาจเกิดขึ้นกับลูกค้า (โจทก์) และเพื่อป้องกันความเสี่ยงของผู้ประกอบวิชาชีพที่อาจถูกกล่าวหาว่าประมาทเลินเล่อโดยการที่เขาไม่ปฏิบัติตามการปฏิบัติกาทุก ๆ ไป ที่ได้รับการรับรองแล้ว และเพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาของศาล จึงควรกำหนดเงื่อนไขในการที่จะนำเทคนิคใหม่ ๆ ดังกล่าวมาใช้ในการประกอบวิชาชีพ ดังนี้

- 5.1 มีความจำเป็นใด ๆ ที่จะต้องใช้เทคนิคใหม่ ๆ
- 5.2 ลูกค้าได้รับการชี้แจงที่เพียงพอแล้วถึงการเสี่ยงภัยที่จะเกิดขึ้นอันเกี่ยวพันกับการกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพ และ
- 5.3 จำนวนและคุณภาพของการวิจัยเบื้องต้นได้กระทำให้สำเร็จไปแล้ว